

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 7/4 2018 s. 2273-2290, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

AKBAR RISKUL'UN POETİKASINI OLUŞTURAN LEKSİKOSTİLİSTİK GÖRÜNÜŞLER*

Osman ARICAN**

Geliş Tarihi: Eylül, 2018

Kabul Tarihi: Aralık, 2018

Öz

Modern Kırgız şiirinin önemli temsilcilerinden biri olarak değerlendirilen Akbar Riskul hem edebî yönü hem de devlet adamlığıyla diğer birçok şairden ayrılmaktadır. Devletin çeşitli kademelerinde görev alan şair, diğer taraftan edebi faaliyetlerle de meşgul olmuştur. Çalışma metne bağlı leksikolojik, stilistik metotla ele alınmış, elde edilen veriler alan dâhilinde yorumlanmıştır. Giriş, sonuç, Akbar Riskul ve eserleri, leksikostilistik görünüşler, şiirlerde kullanılan kelimeler ana başlıklarıyla ele alınmıştır. Genel niteliklere sahip kelimeler, tarafsız (nötr) kelimeler, sözlü dil özelliğine sahip kelimeler, standart (ölçünlü) dile ait kelimeler alt başlıklarıyla incelenmiştir. Siyasi, sosyal ve diplomatik alana ait kelimeler, doğa ve doğa bilimlerine ait kelimeler, teknik bilimlere, teknolojiye ait kelimeler, edebiyat alanına ait kelimeler, hayvanlara ve hayvancılığa ait kelimeler, standart (ölçünlü) dile ait kelimeler alt başlığının maddelerini oluşturmaktadır. Şiirlerden elde edilen veriler yorumlanarak tablo ve grafik yardımıyla somutlaştırılmıştır. Çalışmada terminoloji önerilerine yer verilerek üslup-veri çalışmaları için bir şablon oluşturulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Akbar Riskul, Kırgız modern şiiri, leksikoloji, stilistik, poetika.

THE LEXICO-STYLISTIC ASPECTS FROM AKBAR RYSKUL'S POETICS

Abstract

Akbar Ryskul best known as one of the important representatives of the modern Kyrgyz poetry is different from others both his literal aspect and his statesmanship. The poet is assigned in many stages at state. On the other hand, he is interested in lliteral studies. This study was handled with the help of the lexico-stylistic analysis and interpreted from obtaining data. Introduction, conclusion, Akbar Ryskul and his works, lexico-stylistic analysis, words used in the poems are showed with main topics. Common words, neutral words, oral language specific words and standart language specific words are examined with under titles. Political, social and diplomatic words, words related to nature and natural sciences, words related to technology, literature and related words, words related to animals and husbandary, words about standart language constitute substances of its under

* Bu çalışma, Akbar Riskulov'un Şiirlerinin Üslup Açısından İncelenmesi adlı yayımlanmamış doktora tezinden türetilmiştir.

** Dr. Öğr. Üyesi; Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, osmanarican1@gmail.com.

title. Data obtained from the poems were interpreted and then embodied the help of graphics and tables. The template is tried to compose for data studyings with giving place to terminology proposals.

Keywords: Akbar Ryskul, Kyrgyz Modern poetry, lexicology, stylistics, poetics.

Giriş

Kırgızlar, gelişmiş sözlü kültürel öğelere sahip ve bu kültürü edebiyat ürünleri sahasına yansıtmış önemli Türk boylarından biridir. Tarihî kaynaklarda ve sözlü kültüre ait eserlerde Kırgız adı hep yer edinmiştir. Kırgızlar, Türk boyları içerisinde de söz söyleme hüneriyle diğer boylardan ayrılmaktadır. Bu açıdan ele alındığında Kırgız şiirinin gücü de o oranda ön plandadır. Kırgız şairleri sözlü kültürden beslenmekte aynı zamanda sağlam şiir oluşturmada geleneklerden fazlasıyla yararlanmaktadır.

1. Akbar Rıskul ve Eserleri

Akbar Rıskul modern Kırgız şiirinin yaşayan güçlü şairleri arasında gösterilmektedir.

Şair:

Kemin bölgesindeki Çımkorgon köyünde 1953 yılının 4 Nisan'ında dünyaya gelmiştir. 1975 yılında Kırgız Millî Üniversitesinin Filoloji Fakültesini bitirmiş, iş hayatına "Leninçil Caş" gazetesinin yazı işleri bölümünde başlamıştır. Daha sonra çevirmenlik, muhabirlik, sekreterlik vb. görevleri yerine getirmiştir. 1983-1986 yılları arasında Kırgız Yazarlar Birliğinde genç yazarlarla ilgili edebiyat danışmanlığı, "Ala-Too" Dergisinde bölüm idareciliği, 1987 yılında Kırgız Yazarlar Birliği Sekreterliği, 1991 yılında Kırgız Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanlığı Basın-Yayın Hizmetlerinden Sorumlu Danışmanlık, 1993 yılında "Kırgızkabar" Devlet Haber Ajansı Müdürlüğü yapmıştır. 1995 yılında Kırgız Cumhuriyeti'nin Kazakistan Elçiliğinde görev almıştır. 1996 yılından itibaren de Kazakistan Elçiliği görevini 2001 yılının Ağustos ayına kadar yürütmüştür. Daha sonra Kırgız Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı Yardımcılığı görevine getirilmiştir. 2004 yılının Mart ayından itibaren de Kırgız Cumhuriyeti'nin Malezya Elçisi olarak görevlendirilmiştir (Kırgız Respublikasının Cazuuçuları, 2008, s. 483).

Akbar Rıskul, devlet adamlığı görevinin yanında yazarlık, şairlik ve çevirmenlik faaliyetleriyle de meşgul olmuştur. Rıskul, Kırgızistan'da daha çok şairlik ve diplomatlık yönüyle ön plandadır. Edebiyatın birçok yönüyle ilgilenen şairin "*Kögüçköndör Biyik Uçuşat* adlı ilk eseri 1975 yılında basılmıştır" (Kırgız Respublikasının Cazuuçuları, 2008, s. 483). Şair, SSCB döneminde Yazarlar Birliği ve Gazeteciler Cemiyeti üyesi olmuştur. Kırgızistan'da ve görev yaptığı çeşitli ülkelerde pek çok nişan ve ödüle layık görülmüştür.

Akbar Rıskul'un eserleri aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir:

Kırgızca:

Kögüçköndör Biyik Uçuşat: Irlar. F.: Mektep. 1975.

Mezgil Cebes: Irlar cana Poema. F.: Kırgızstan. 1979.

Üç Kaynar: Poemalar Cıynagı. F.: Kırgızstan. 1979.

Köç: Irlar cana Poema. F.: Mektep. 1987.

Naym – Naym Boorsok: Irlar. B.: 1991.

Kuduret: Irlar cana Poemalar. B.: Biyiktik. 2003.

Kazakça:

Koş: Olender men Poemalar. Almatı: Jazuşı. 1996.

Astana Aspanı: Olender men Poemalar. Astana: Foliant. 2001.

Rusça:

Kolesa i Koni: Stih i Poemi. F.: Adabiyat. 1989.

Çeviri:

Maznin İ. A. **Aytıklaçı Buluttar:** Baldar Üçün Irlar. F.: Mektep, 1987.

Xo Şi Min. **Tandalgan Irlar.** (Kotor: A. Rıskulov.- T. Razakov). F.: Kırgızstan. 1982 (Kırgız Respublikasının Cazuuçuları, 2008, s. 484).

Rıskul'un ayrıca aşağıda künyeleri verilen 2012 yılında bir romanı ve 2017 yılında şiir kitabı yayımlanmıştır.

Atakenin Akbolot: Tarihi Roman. Bişkek: Turar. 2012.

Ümüt – Kūdük: Irlar. Bişkek: Turar. 2017.

Akbar Rıskul, Kırgızistan'daki üniversitelerde alanıyla ilgili konularda tecrübelerini paylaşmaktadır. Ayrıca çeşitli bilgi şöleni, panel ve oturumlarda birikimlerini yeni nesillere aktarmaya devam etmektedir.

2. Leksikostilistik Görünüşler

Edebî metin incelemelerinin önem kazandığı günümüzde içerik çözümleme, veri hazırlama ve yargılara ulaşma temel amaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarih penceresinden konuya yaklaşıldığında yazıyla birlikte edebî metinlerin öğrenimi, öğretimi önemli hâle gelmiştir. İki binli yıllara gelindiğinde özellikle dil-dil bilim araştırmaları yeni gelişmeler ışığında ilerleme sürecine devam etmektedir.

Türkoloji sahasında XIX.-XX. yüzyıldaki gelişmelerle birlikte Türkoloji-Türkistan sahası önem kazanmıştır. Alanı ve coğrafyayı ilgilendiren pek çok şey dil ve edebiyat sahasında işlenmeye başlanmıştır. 1990'lı yıllarla birlik Türkistan coğrafyasında yaşanan gelişmeler

topyekûn bölgeyi ve bölgeleri etkilemiş siyaset, edebiyat, sanat, ekonomi vb. pek çok alanda etkileşim başlamıştır.

Sınırlarının ve kapsamının genişliği sebebiyle dil, birtakım sınıflandırmalara, tanımlara tabi tutulmuş ve parçalara ayrılmıştır. Morfoloji, fonetik, leksikoloji, sentaks vb. bölümler çalışmaların daha özel boyutunu oluşturmaktadır. Dilin işlevsel tarafıyla konuya yaklaşıldığında dilden hareketle şairin / yazarın kullandığı sesler, ekler, kelimeler vb. konular da üslupbiliminin inceleme alanlarında yapılmaktadır. Bireysel üslubu oluşturan unsurlar ise şairin/yazarın işlevsel olarak üslup görünüşleri ile tespit edilmektedir. Diğer taraftan edebî ürünler içerisinde şiir daha özel bir konuma sahip olduğundan pek çok araştırmaya konu olmuştur.

Edebî eseri her bakımdan anlamlı bir bütün hâline getiren ve ona çeşitli işlevler yükleyen kuşkusuz kelimelerdir. Kelimelerle bir şiir hayat bulur ve bu hayat anlam alanıyla daha canlı hale gelir. Kelimeler aynı zamanda bir dilin hazineleridir. Her dilin kendine göre bir zenginliği vardır. Kelimeler yazarın / şairin hem amacı hem de aracıdır.

Üslup bilimi bir bakıma şairin / yazarın dünyasını oluşturan kelimelerin birbirleriyle kurduğu ilişkileri ortaya çıkarmadır. Bununla birlikte üslup, kuruluş ve işlevsellik açısından kelimelerin üstlendiği rolü ve en önemlisi, anlamı ortaya çıkaran birden fazla yönü bulunan edebiyat, dil ve dil bilim temelli bir alandır.

Akbar Rıskul'un şiirleri leksikolojik, stilistik (leksikostilistik) açıdan incelenmiş ve onun kendine has üslubunu, poetikasını oluşturan görünüşler tespit edilmeye çalışılmıştır. Çağdaş Kırgız şairlerinden Akbar Rıskul'un ve şiirlerinin seçilmesi tesadüfi olmamıştır. Çok sayıda Kırgız şairi incelendikten sonra Rıskul'u aşağıdaki üç sebep öne çıkarmıştır.

1. Şair modern dönemin temsilcisidir.

2. Türkoloji sahasında özellikle Türkiye Türkoloji'sinde şair üzerine çalışma yapılmamıştır ve bu durum orijinallik açısından da önemlidir.

3. Şiirlerinin edebî estetik yönü kuvvetlidir.

Kelimeler seslerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkar. Her bir sesin eserde kullanımı üslubun konusu olduğu gibi bu ses birliklerinin anlamlı birer kelimeye dönüşmesi de ayrıca üslubun inceleme alanındadır. Kelimeler sadece bir dili meydana getirmez aynı zamanda şairin / yazarın dünyasını da oluşturur. Konuyla ilgili olarak Akay (1998, s. 416) “Şair için kelime, sadece açık ve tek anlam taşıyan bir işaret değildir. O hem kendi başına bir değer taşıyan, hem de bunun ötesinde başka şeyleri temsil etme kabiliyeti olan bir semboldür. Hatta o sırf sesi ve kâğıt üzerindeki görünüşü bakımından bile önem taşıyabilir” der. Genel olarak kelime dünyası,

söz hazinesi, söz varlığı, kelime serveti, kelime kadrosu gibi terimlerle anılan (leksikoloji) sözcük biliminin stilistik açıdan iki yönü bulunmaktadır:

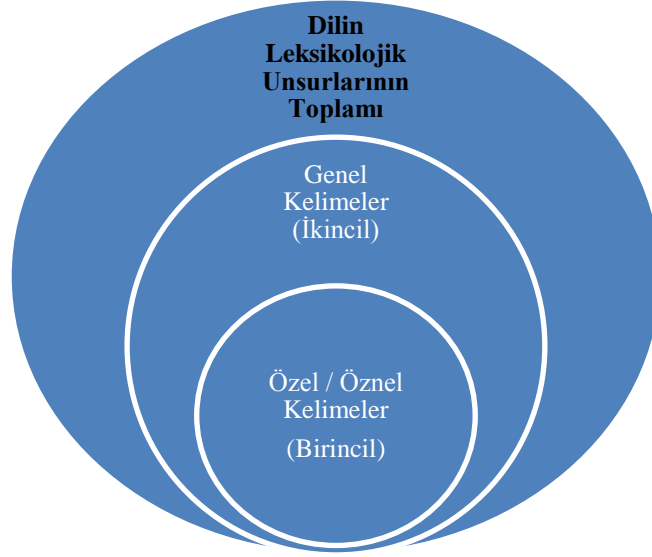
1. Her dilin sözlüğüne girmiş ya da sözlü dilin kullanım alanlarında bulunan kelimeler vardır. Bunlar diğer bir ifadeyle hem yazılı hem de sözü dilin tüm unsurları olarak belirtilebilir. Bu tür kelimeler ister başka dilden alıntı ister dilin kendi kelime hazinesinin bir unsuru olsun sonuç itibarıyla bir leksikolojik unsurdur. Bu durum genelle ilgili bir şeydir ve stilistik açıdan ikinci derece önemlidir. Bunlara “ikincil veriler / kelimeler” de denebilir.

Bir dilin söz varlığı içerisinde kelimeler özelliklerine göre çeşitli gruplar içerisinde toplanabilir. Bunlar her dilin kendine ait özellikler olabileceği gibi diller arasında ortak alana ait de olabilir.

2. Bir şairin/yazarın kullandığı kelimelerdir ki bunlar kullanıcısının kelime dünyasıyla ilgilidir yani daha özel, öznel olan bir alandır. Bu türden kelimeler stilistiğin özelde bireysel stilistiğin ana malzemesidir. “Birincil veriler / kelimeler” olarak da adlandırılabilir. Şairin / yazarın kendi imzası da denen bu görünüşler elbette kelimeler vasıtasıyla hayata geçer ve anlam bulur. Akay’ın da belirttiği gibi;

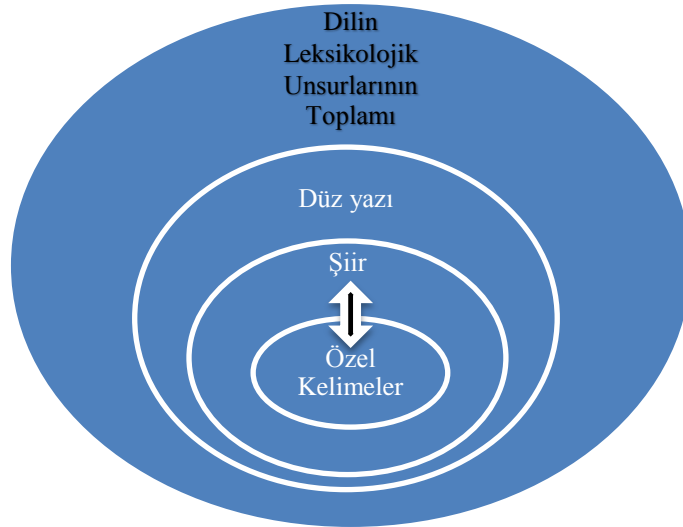
Kelimelerin okuyucudan okuyucuya göre değişebilen anlam ve çağrışımları, aslında asıl ve diğer anlamlarının, kendinden önceki ve sonrakilerle birlikte bulunmasının kendisine kattığı değer, birlikte oluşturduğu zenginlikleri bakımından da değerlendirilmelidir. Kelimelerin, asırların kendisine bıraktığı miras ile zenginleşen tabiatlarında mevcut olan anlam ve çağrışımlar her şairi ilgilendiren mühim materyallerdendir (Akay, 1998, s. 436).

Birçok bakımdan kelimeler çok yönlü dil parçalarıdır. Diğer taraftan edebî estetik açıdan edebî eserde kullanılan kelimeler önemli işlevlere sahiptir. Bunun söz konusu araştırmalarında en çok üzerinde durulan konu olduğu da söylenebilir. Kırgızcada (körköm adabiyat / kep madaniyatı / söz madaniyatı, adabiy stil vb.) terimlerle adlandırılan bu alan “öznel / özel” bir yapı arz eder. Grafik 1’de iki unsur ve özellikleri görülebilir:

Grafik 1: Dilin Leksikolojik Unsurları ve Özellikleri

Yukarıdaki grafikten elde edilen veri, edebî ürünlerden şiire uygulandığında aşağıdaki gibi bir grafiğe ve çıkarıma ulaşılacaktır.

Grafik 2: Dilin Leksikolojik Unsurlarının Şiir Üzerinde Uygulanması

Her bir edebî eserin görünür unsurlarının (ses tabakası) yanında görünmeyen tarafı yani anlam alanı vardır. Özellikle şairlerin kullandığı kelimeler, kendi dünyalarını ele verici unsurlar olarak da ele alınmalıdır. “Poetik dünya” da denilen bu alanın üslup araştırmalarının temelini oluşturduğu söylenebilir. Estetik özelliklerin, sıra dışı kullanımların, edebî sanatların vb. işletildiği yer olarak da burası gösterilebilir.

Akbar Rıskul'un şiirlerinde kullandığı kelimeler yukarıda değinildiği üzere iki ana başlık etrafında incelenecektir.

3. Şiirlerde Kullanılan Kelimeler

Bir metni, bir şiiri oluşturan kelimeler zaman zaman farklı özelliklere sahip olmaktadır. Şiir içerisinde her bir kelime anlam bağı düşünülmezsizin dilin birçok stilinde kullanılan bir görünüş olabileceği gibi bir gruba ait özel niteliği olan bir unsur da olabilir. Kelimelerin şiir içerisinde seçilerek sözü edilen özelliklere göre tespit edilmesi ve sınıflandırılması, üslup araştırma ve incelemelerinde pek çok açıdan zorunluluk haline gelmiştir.

Kırgızca'da dilin bütün stilleri içerisinde görülebilen, özellikle sözlük oluşumunda en çok yer eden kelimelere “neytraldık leksika”, “beytarap leksika” adı verilmektedir. Bu kelimeler esas itibarıyla herhangi bir özel durumdan dolayı bu kategoriye girmez. Bunlarla, dilin her alanında karşılaşılabilir, herkes tarafından kullanılabilir ve herkes tarafından aynı anlam özelliği taşır. Bundan dolayı bu kategoride değerlendirilir. Bir anlamda tarafsız kelimelerdir. Çalışmada budan sonra “tarafsız kelimeler” terimi kullanılacaktır.

Tarafsız kelimeler konusuna, Kırgız kaynaklarında özellikle leksikoloji ve stilistik çalışmalarda sıklıkla karşılaşılır. C. Mamıtov ve Z. Kulumbayeva'nın “Azırkı Kırgız Dili” (Leksikologiya), C. Düşeyen'in “Süylö Madaniyatı Cana Stilistika” II. Kitep, Azırkı Kırgız Adabiy Tili (2009), T. Aşirbayev'in “Kırgız Tilinin Stilistikası: Fonetikalık Söz Casoo Cana Leksikalık Stilistika” 2. Kitep, A. Saparbayev'in “Kırgız Tilinin Leksikologiyası Cana Frazologiyası” vb. kaynaklarda konu ayrıntılarıyla incelenmiştir.

3.1. Genel Niteliklere Sahip Kelimeler: Şairin kendi dünyasındaki kelimelerin dışında kalan grup olarak da değerlendirilebilir. Çünkü bu gruba giren kelimeler, söz varlığı içinde en genel manada kabul edilen kelimelerin dâhil olduğu alan içindedir. Dolayısıyla öznellik içermeyen her türden ve özellikten kelimeler bu grup içinde olabilir.

Stilistik açıdan şairin poetikasını oluşturan, özel alandan uzak ya da o alanla direkt olarak ilişkisi bulunmayan kelimeler olarak da ifade etmek doğru bir yaklaşım olacaktır. Akbar Rıskul'un şiirlerde kullandığı, sözü edilen özelliklere sahip kelimeler, beş başlık altında incelenmiştir.

3.1.1. Tarafsız (Nötr) Kelimeler: Tarafsız kelimeler adından da anlaşılacağı üzere dilin her bir stilinde görülen ve sıklıkla karşılaşılan kelime türleridir. Bu ve buna benzer nedenlerden dolayı diğer kelime türlerinden kolayca ayrılabilir. Konuyla ilgili olarak Mamıtov ve Kulumbayeva:

“genel itibarıyla bu kelimeler, yüzlerce yıldır yaşayan, söz varlığının temelini oluşturan, hâlihazırda da dilin (Kırgızcanın) iletişim özelliği işlevini yerine getiren türdür.” der ve söz konusu kelimelerin özellikleriyle ilgili olarak da “Tarafsız kelimeler, anlaşılır olmaları, sadeliği, kolaylığı, belirliliği ile her kesim tarafından ayrılmaktadır. Bu özellikler tarafsız kelimelerin ayırt edici özelliği ve güzelliğidir. Bu tür kelimeler hangi dilde olursa olsun kullanıcıları tarafından gündelik hayatın her alanında kullanılmaktadır” (Mamıtov ve Kulumbayeva, 1971, s. 75) der.

Akbar Rıskul’un şiirlerinde kullandığı tarafsız kelimelere bakıldığında:

“Caz” (yaz), “süröt” (resim), “küyörman” (hayran), “too” (dağ), “taş” (taş), “töö” (deve), “mışik” (kedi), “kozu” (kuzu), “karga” (karga), “akırın” (yavaş), “erten” (yarın), “maşına” (araba), “mildet” (görev), “kitep” (kitap), “mektep”(okul), “suu” (su), “kol” (el), “çaç” (saç), “küzgü” (ayna), “sır” (sır), “keçee” (dün), “terek” (ağaç), “kün” (güneş), “cigit” (genç, erkek), “kız” (kız), “soguş” (savaş), “maydan” (meydan), “ak” (ak), “kara” (kara), “bala” (çocuk), “sakal” (sakal), “murun” (burun), “köz” (göz), “apa” (anne), “köpürö” (köprü), “zaman” (zaman), “tiş” (diş), “cer” (yer), “camgır” (yağmur), “bulut” (bulut), “kün” (güneş), “tereze” (pencere), “kiyin” (sonra), “temir” (demir), “kar” (kar), “ata” (baba), “kaygı” (kaygı), “düynö” (dünya), “şaar” (şehir), “ayıl” (köy), “uyku” (uyku), “küç” (güç), “döngölök” (tekerlek), “terek” (ağaç), “çınar” (çınar), “kum” (kum), “tañ” (tan), “at” (at) vb. kelimeler öne çıkmaktadır.

Şair söz konusu kelimeleri kendi algı dünyasında yoğurup şiirinde edebî güzelliği oluşturur. Kelimeleri birleştirirken kullandığı tamlamalar, sıra dışı benzetmeler vb. şairin kendi kelime dünyasının ürünleridir.

Tarafsız kelimelerin edebî estetik işlevi yerine getirme gibi temel bir görevi yoktur. Bu kelimeler bir bakıma sözün, duygunun, düşüncenin yazıya dönüştürülmüş hâli olabilir, bazen fon özelliği de taşıyabilir. O yüzden bu kelimeler şiir içerisinde etkisiz eleman gibidir. Konuyla ilgili Düyşeyev “Bu tür kelimeler kendine has stilistik sıfır değerdeki birlikler olarak değerlendirilir” (2007, s. 37) der. Aşağıda tamamı alınan şiire bakıldığında:

“Alıs bolup camandıktan,	<i>Kötülükten ırak bir şekilde,</i>
Uşul tündön aman çıksam,	<i>Şu gecedен sabaha çıksam,</i>
Tañda torgoy ünün uksam—	<i>Tan vaktinde kuşların ötüşünü duysam,</i>
Miñ mertebe ıraazımın caratkanga!	<i>O vakit Yaratanıma sonsuz şükür!</i>
Cüzün körböy camandıktın,	<i>Kötülüğe yakalanmadan,</i>
Oşol tündön aman çıktım,	<i>O gecedен esen çıktım,</i>

Torgoy tañşık ünün uktum— *Kuşların ötüşünü duydum,*
 Ubadamdı unuttum tañ atkanda!“ *Sözümü unuttum tan atarken.*

(Rıskul, 2003, s. 149)

Şiirde geçen “alıs” (ırak, uzak), “caman”, (kötü) “tañ” (tan, şafak), “torgoy” (kuş), “cüz” (yüz), “tün” (gece), “ün” (ses), “ubada” (söz) gibi kelimeler ilk bakıldığında tarafsız kelimeler olarak adlandırılabilir. Örneğin “torgoy” sıradan bir kuştur. Geceyi zor şartlar altında geçiren birisinin tan vaktinde o kuşun sesini duyduğunda daha başka anlam ifade eder. Yani tarafsızlık özelliği bir bakıma bu duygu yaklaşımıyla değişir, şiir içerisinde kelimenin kullanımına göre farklı boyuta geçer. Aynı şekilde “cüz” (yüz) kelimesi insanın uzuvlarından birini çağrıştırır. Yani akla ilk olarak göz, burun, ağız, yanak, çenenin geldiği bölüm anlaşılır. Şiir içerisinde ise “Cüzün körböy camandıktın” (Kötülüğün yüzünü görmeden / *Kötülüğe yakanmadan*) diyerek şair söz konusu kelimeye can verir. Tarafsız kelime edebî bir işleve dönüşür.

Tarafsız kelimeler dilin sözlüğünü oluşturan temel kelimeler olduğu gibi bazen de şiirlerde çokça yer edinir. Bu kelimeler, sıfır değerine sahiptir ancak bazen diğer kelimelere bağlı olarak stilistik açıdan edebi işleve sahip olurlar. Söz konusu kelimeler şairlerin bolca başvurduğu yöntemler arasındadır ve Akbar Rıskul da şiirlerinde bu türden kelimeleri sıkça kullanmıştır.

Diğer taraftan tarafsız kelimelerin özellikle tekrarlara gidilmeden sıklıkla kullanılması, birçok bakımdan şairin şairlik gücünün göstergesidir. Eğer şairin kelime kullanım sıklığı düşükse o zaman zengin kelime hazinesine sahip olduğu anlaşılır ve bunu şiirde başarıyla kullandığı söylenebilir. Bu durumda şair kendini yenileyen, aynı temaları şiirinde sunmayan ya da anlattıklarını farklı açılardan dile getiren “kendi özel üslubu” olan edebî kişilik olarak değerlendirilebilir.

3.1.2. Sözlü Dil Özelliğine Sahip Kelimeler: Dil, içerisinde farklı karakterlere sahip kelime türlerini barındırır. Dilin kelime hazinesi tek yönlü olan bir şey değildir. Hem yazılı hem sözlü dilden kelimelerin bir araya gelmesiyle dil bir iletişim aracı ve amacı hâline gelir. Sözlü dil özelliğine sahip kelimelerin şiirlerde kullanımı zaman zaman dikkat çekici orana ulaşır. Kırgız şiirinde de söz konusu bu özelliğe rastlanmaktadır.

Kırgızcanın zengin söz varlığını, tarih içerisinde taşıdığı görevle birlikte değerlendirmek gerekir. Kırgızlar tarih içerisinde birçok devlet ve kültürle etkileşime girmişler ve bunun sonucunda dilde de belli gelişmeler yaşamışlardır. Diğer taraftan Kırgız sözlü

geleneklerinin yansıması olarak özellikle Manas Destan'ı başlı başına bir unsur olarak ortada durmaktadır.

Akbar Rıskul'un şiirlerinde karşılaşılan sözlü dil özelliğine sahip kelimeler miktar bakımından oldukça fazladır. Aşağıdaki şiirlere bakıldığında:

“Ketirgen kemçilik, katamdı *Yaptığım kusur ve hataları,*
 Keçireek tüşünüp catambı? *Acaba geç mi idrak ediyorum?*
 Ay, attıñ, çik tüşüp cürbösün *Aman, aşığım sol taraftan dik durmasın,*
 «Aykür!»¹ dep ökçösöm sakamdı? *Aykür diye atarsam aşığım.*
 ...
 Tüü, attıñ, bul emne turuşuñ? *Eyvaah, nedir bu duruşun?!*
 Tüyşölöm, küyşölöm—tün uzun,” *Kederim gece gibi uzuyor...*

(Rıskul, 2003, s. 4)

Şair, “ay” (ay), “aykür” (aşığın sağ tarafı), “tüü, attıñ” (eyvah), “tüyşölöm, küylöşöm” (keder, üzüntü ve endişe) gibi kelimeleri kullanarak sözlü dile ait seslenmeleri, durumları yazıya aktarmıştır. Rıskul, kullandığı kelimeleri bazen sözlü dilde söylendiği gibi şiirine almıştır. Aşağıdaki örnekler bakıldığında:

“«Tobo-o!» dep too cakka tigilip, *Tövbee diye dağlara bakar,*
 Tabımat alıskı kırlarga.” *Uzaktaki boz kırlara tapınır.*

(Rıskul, 2003, s. 6)

“Büt düynögö «süyünçü-ü!» dep cügürgöm *Tüm dünyaya müjdee diye koşarım,*
 «Bayra eceke törödü— deym,—törödü-ü!» *Doğurdu! Bayra Abla doğurduu*
diyorum!

(Rıskul, 2003, s. 11)

“«Ka-ak jivyoş murap?» degensip, *Nasıl gidiyoor su bekçisi?*
 «Kar-rk» etip koyot bir karga.» *Ga-ak eder bir karga!*

(Rıskul, 2003, s. 23)

¹ Aykür, aşık kemiğinin (küçükbaş hayvanın kemiğiyle oynanan oyun) sağ tarafı. (Ayrıntılı açıklama için bk. *Kırgız Tilinin Tüşündürmө Sөzdüğü*, s. 28).

“«Sürötkö tüşölübü?... » *Resim çekilelim mi?*

«...**i – i**, tüşölü.» *Eveet, çekilelim.*

(Rıskul, 2003, s. 312)

“Tobo-**o**”, “süyünçü-**ü**”, “törödü-**ü**”, gibi kelimelerin yazımı sözlü dilde söylendiği gibidir. Bu şekilde şair şiirini hayata daha da yaklaştırır. Aynı zamanda sözlü dildeki vurgu – ton – ezgi gücünü şiirine aktarır. Şair “**ka-ak**”, kelimesini sokakta konuşulduğu şekliyle yazıya geçirmiştir. Bu kelime Rusçadır ve “nasıl” anlamına gelmektedir. “**i – i**” ise Kırgızca’da sözlü dilde çok sık kullanılan “evet, tamam” anlamına gelen bir ünlemdir. Söyleneni ya da soruyu onaylar.

“Kamıştar oşondon uşul kün *Kamışlar o günden bugüne dek,*

«Kanışay! **Kanışa-ay!**» - dep kelet.” *Kanışay! Kanış-ay!- diye hep seslenir.*

(Rıskul, 2003, s. 262)

Akbar Rıskul bazı şiirlerinde yukarıda örnekte olduğu gibi kelimelerle oynar, onları farklı varyasyonlarla dener ve bu, asıl kelimenin etrafında olur. Şiirde asıl kelime “Kanışay”dır. Bu kelimeyi “kanışa” ve “ay” kelimeleriyle kullanır. Bu tür kullanımlar, şairin kelime seçimine önem verdiğini de göstermektedir. Aşağıda bir mısrası alınan şiirde şair:

“ Camgır ırı: tıp – tıp... tara... tara – tam...” *Yağmur şiiri: tıp-tıp... tara... tara-tam...*

(Rıskul, 2003, s. 324)

Yağmurun sesini şiirde melodik unsur olarak kullanmaktadır ve şiirde, yağmura şarkı söylettirir hissi uyandırır. Aşağıdaki şiirlerde:

“Degdeysiñbi? «**Eh!**» deysiñbi? *Özler misin? Ahh! mı dersin?!*

Da bir kelip ketpeysiñbi? *Gelir misin yine bir daha?*

...

Ak buluttar, **kök** buluttar, *Beyaz bulutlar, gök bulutlar,*

Akak tamçı **tök**, buluttar!” *Temiz (günahsız) damlalarından getir.*

(Rıskul, 2003, s.38)

“Ömürdü **beker** ötkörüp, *Ömrü boşa geçti,*

Özümdü özüm **cek körüp**, *Kendi kendimden nefret ediyorum,*

«**Öh, attıñ!**» degen kündörgö *Of, eyvahlı günler geçti.*

Özögüm küyöt örttönüp!”	<i>İçim yanıyor...</i>
(Rıskul, 2003, s. 12)	
“« Az ömür düynö calganda	<i>Ömür az, dünya yalan,</i>
Adamdın baarı armanda! » —	<i>İnsanoğlu dert içinde!</i>
Ak tañday ırçı İsmayıl	<i>Söz ustası, şair İsmail.</i>
Aytıptır mintip karganda. ”	<i>Yaşlandığında öyle söylemiş.</i>
(Rıskul, 2003, s. 12)	

Şairin farklı türden kullanımlarını görmek mümkündür. “Eh” diyecek misin?, “da bir kelip ketpeysiñbi?” (bir daha gelip gitmeyecek misin?) gibi sözlü dilde söyleneni vurgulamak için söylendiği üslupla şiirinde yer alır. Yukarıdaki diğer örneklerde şair sözlü dil özelliği taşıyan kelimeleri kullanırken halkın içinde kullanılagelen şekliyle şiirinde kullanmıştır. “Az ömür”, “calgan düynö”, “aktañday”, “ak - kök”, “akak tamçı”, “tök buluttar” gibi kelime ve kelime gruplarında söz konusu özellik görülmektedir.

Akbar Rıskul’un şiirlerinde sözlü dil özelliğine sahip başka unsurlar da yer almaktadır. Bunlardan birisi özel isimlerin kısaltılarak söylenmesi ve kısa şekliyle şiirlerde kullanılmasıdır. Bazı cins isimler de sözlü dilde kullanıldığı şekliyle şiirlerde tercih edilmiştir. Aşağıda Akbar Rıskul’un şiirlerde kullandığı sözü edilen isimler yer almaktadır:

“Baydike” (Baydılda), “Abike” (Abdikerim), “Tükö” (Tımbek), “Cükö” (Cumaş), “Alıke” (Alımbek), “Eceke” (Ablacığım), “Muka” (Mukambet), “Temike” (Temirlan), “Coke” (Coldoşbek), “Cuke” (Coodarbek), “Muke” (Mukambet), “Nureke” (Nurbek), “Asake” (Asılbek), “Zeka” (Zamirbek), “Cake” (Carkınbek), “Taka” (Tagaybek), “Ake”, “Rake”, “Süyke”, (Süyünbay), “Atake”, (Ata, dede), “Apake” (Anne, nene)... gibi isimler günlük hayatta kullanıldığı gibi kısa şekilleriyle yazıya geçirilmiştir.

Sonuç olarak Akbar Rıskul’un şiirlerinde sözlü dil özelliğine sahip gündelik kullanımlara sıkça rastlanması, onun hayatın akışını, kesitini şiirlerine aktarması olarak değerlendirilebilir. Bu şekilde Rıskul günlük hayattaki canlı dili olduğu gibi kullanmış, anlatmak istediklerini daha samimi daha gerçekçi hâle getirmiştir.

3.1.3. Standart (Ölçünlü) Dile Ait Kelimeler:

Kırgızcada Kırgız söz varlığının stilistik tabakaları içerisinde bir bölüm olarak değerlendirilen standart dile ait kelimeler “Kiteptik leksika”² terimiyle karşılanır ve standart dile ait kelimeler geniş bir yelpazede değerlendirir. Belli kurallar ve sınırlar çerçevesinde ele alınan bu kelimeler Kırgızca’da

Bilimin her çeşidinde kullanılan (siyasi, toplumsal, ilim-teknik gibi) bilimsel söz varlığına ait kelimelerin temelini oluşturur. Bunlar: toplum, memleket, sınıf mücadelesi, devrim, sosyalizm, komünizm, geliştirici güçler, ilerletme, mekanik, teknik, optik, oksijen, gaz, söz varlığı, fonetik, dil bilgisi, cümle, drama, şiir, komedy, nazım vb.) kelimeler olarak (Abduldayev, 1998, s. 211) açıklanmaktadır.

Standart dile ait kelimeleri Mamıtov ve Kulumbayeva on iki maddeye ayırarak inceler.

Bu maddeler:

1. Sosyal bilimlere ait kelimeler 2. Fizik – matematik alanına ait kelimeler 3. Doğa bilimlerine ait kelimeler 4. Dilbilime ait kelimeler 5. Edebiyat alanına ait kelimeler 6. Tıp alanına ait kelimeler 7. Teknik bilimlere ait kelimeler 8. Tarım ve hayvancılığa ait kelimeler 9. Siyasi – diplomatik alana ait kelimeler 10. Savaşla ilgili kelimeler 11. Basın – yayına ait kelimeler 12. Sporla ilgili kelimeler”(Mamıtov ve Kulumbayeva, 1971, s. 79-80)’dir.

Akbar Rıskul’un “Kuduret” adlı kitabında standart dile ait en baskın karakterli kelimeler beş madde olarak incelenmiştir. Bu maddeler ve kelimeler aşağıdaki gibidir:

3.1.3.1. Siyasi, Sosyal ve Diplomatik Alana Ait kelimeler:

“Elçi” (elçi), “koltuk” (koltuk, makam), “el” (halk), “curt” (yurt), “kataal kez” (zor dönem), “kargaşa” (kargaşa), “akim” (ili yöneten, vali), “urpak” (geçmiş nesil), “esep” (hesap, sayı), mezgil” (devir), “kırgın” (katliam), “soguş” (savaş), “sürgün” (sürgün), “dos – düşman” (dost-düşman), “bazar baası” (pazar fiyatı), “uçur” (şu an), “door” (devir), “ar – namıs” (ar - namus)...

3.1.3.2. Doğa ve Doğa Bilimlerine Ait Kelimeler:

“Köl” (göl), “cel” (yel), “asman” (gökyüzü), “cer” (yer), “suu (su), “tabiat” (doğa), “köktöm” (bahar), “kır” (kır), “too” (dağ), “ay” (ay), “kün” (güneş), “bulut” (bulut), “taş” (taş), “çöp” (bitki), “calbırak” (yaprak), “caᅇgak” (ceviz), “bak” (bakçe), “cüzüm” (üzüm), “karagat” (dağ bitkisi), “kayıᅇ” (aᅇaᅇ türü), “karagay” (aᅇaᅇ türü), “cıldız” (yıldız), “darak” (aᅇaᅇ), “terek” (kavak), “macurum tal” (söᅇüt aᅇacı), “kamıᅇ” (kamıᅇ)...

² Terimin kaynaᅇı ve ayrıntılı bilgi için bk. Abduldayev. E. (1998). *Azırkı Kırgız tili*. Biᅇkek: Kırgıztan Basma Üyü; Ömüraliyeva, C. (2005). *Kırgız tili*. Biᅇkek: Leksika; Mamıtov, C. ve Kulumbayeva, Z. (1971). *Azırkı Kırgız tili (leksikologiya)*. Frunze: Mektep Basması.

3.1.3.3. Teknik Bilimlere, Teknolojiye Ait Kelimeler:

“Avtobus” (otobüs), “trolleybus” (trolleybüs, elektrikli otobüs), poyezd” (tren), “carak” (silah), “Volga” (araba markası), “kassa” (kasa), “Moskviç” (araba markası), “televizor” (televizyon), “kayık” (kayık), “Mercedes” (araba markası), “royal” (piyano türü), “svetefor” (ışık), “vagon” (vagon), “maşına” (araba), “küzgü” (ayna), “asfalt” (asfalt), “avto” (auto), “çaka” (kova), “velosiped” (bisiklet)...

3.1.3.4. Edebiyat Alanına Ait Kelimeler:

“Comok” (hikâye), “akın” (şair), “eldik ır” (halk şiiiri), “cılnama” (takvim, yıl kayıtları), “ır” (şiiir), “car” (yâr), “özgö” (başka, diğer), “beşik ır” (beşik şiiiri), “ırcılık” (şairlik), “kep” (söz), “kat” (mektup), “âşıklık” (âşıklık), “oy” (düşünce), “ırdoo” (şarkı söylemek), “sap” (mısra), “söz” (söz), “aᅇgeme” (hikâye), “kagaz” (kağıt), “kalemdeş” (kalemdeş), “taasir” (tesir), “kuş tili” (kuş dili), “Onore de Balzak” (özel isim), “el akın” (halk şairi)...

3.1.3.5. Hayvanlara ve Hayvancılığa Ait Kelimeler:

“Torgoy” (kuş), “canıbar” (hayvan), “bıştı” (belli bir yaştaki at), “kulun” (atın yeni doğan yavrusu), “at” (at), “cılıkı” (yılki), “kuş” (kuş), “turna” (turna), kekilik” (keklik), “tulpar” (at çeşidi), “tarançı” (küçük kuş), “küçük” (köpek yavrusu), “tay”(bir yaşındaki at yavrusu), “arstan” (arслан), “kögüçkön” (güvercin), “bürküt” (kartal), “karga” (karga), “bugu” (buğu, bir tür geyik), “tülkü” (tilki), “it” (köpek), “cılan” (yılan), “elik” (bir tür geyik), “uy” (inek), “bee” (dişi at), “mışik” (kedi), “balık” (balık), “barçın” (kartal yavrusu), “kene” (kene), “kaz” (kaz), “ördök” (ördek), “koroz” (horoz)... gibi kelimeler söz konusu alanlara ait söz varlığıdır.

Tablo 1: Akbar Rıskul'un Poetikasını Oluşturan Bazı Kelimeler

Siyasi, sosyal, diplomatik alana ait kelimeler	Doğa ve doğa bilimlerine ait kelimeler	Teknik bilimlere ait kelimeler	Edebiyat alanına ait kelimeler	Hayvanlara ve hayvancılığa ait kelimeler
elçi, el, yurt, mezgil, uçur, door	köl, suu, too	avto, avtobus, trolleybus, maşına, vagon	el akın, eldik ır, beşik ır, comok, aᅇgeme	torgoy, at, kögüçkön, bürküt

Görüldüğü üzere Akbar Rıskul'un şiiirlerinde kullandığı standart dile ait söz varlığı, hayvanla ve hayvancılıkla ilgili kelimeler, edebiyat alanına ait kelimeler, teknik bilimlere ve teknolojiye ait kelimeler, doğa ve doğa bilimlerine ait kelimeler, siyasi, sosyal ve diplomatik alana ait kelimeler olmak üzere sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmada en dikkat çeken maddelerden biri sosyal ve diplomatik alana ait kelimelerdir. Çünkü herhangi bir şairin herhangi bir şiiirinde teknolojiye, tabiata, edebiyata, hayvanata ait söz varlığına rastlamak mümkündür.

Ancak politik, diplomatik alana ait kelimeler her şairin kelime dünyasında rastlanılabilecek bir özellik değildir. Şairin siyasi yönünün bulunması ve yönetimle ilgili resmî işlerde görev alması söz konusu alana ait söz varlığının kaynağını oluşturmaktadır. Yukarıdaki maddelere göre dikkat çeken diğer görünüşler, doğa ve doğa bilimlerine ait kelimeler ile hayvanlara ve hayvancılığa ait kelimelerdir. Aşağıdaki tabloya bakıldığında:

Tablo 2: Rıskul'un Şiirlerindeki Ağaç ve At İsimleri

Karagat, kayıñ, karagay, darak, terek, macurum tal...	➔	Ağaç isimleri
At, cılkı, bıştı, kulun, tulpar, tay, bee...	➔	Yaş ve cinsiyete göre at isimleri

Özellikle ağaç isimleri Rıskul'un şiirlerinde sıklıkla geçmektedir, hatta birçok şiirinin ismini de oluşturmaktadır. “Ala – Arça”, “Kayıñ, Karagay”, “Macurum Tal”, “Örük Güldöp Turganda”, “Örütör Gülün Tökköndö”, “Egiz Kayıñ”, “Gülkayır Gülün Tögö Baştaganda”... vb. şiirler bunlardan bazılarıdır. Diğer taraftan Kırgızlar'da atların yaşına ve cinsiyetine göre farklı isimler verilir. Bu durum Rıskul'un şiirlerinde de kendini gösterir. Şairin poetikasını oluşturan hem genel hem de özel niteliklere sahip kelimeler bir bakıma kültürel ve etnik unsurlarla da ilişkilidir. Bir toplum atçılıkla uğraşıyorsa ya da ülkede bitki türleri yaygınsa, söz konusu alanlardaki söz varlığı daha çok tercih edilir ve şairler de şiirinde bunları malzeme olarak kullanır. Akbar Rıskul'da bu özellik ön plandadır.

Sonuç

Modern Kırgız şiirinin önemli temsilcilerinden olan Akbar Rıskul'un şiirlerinde sözlü geleneğin ve kültürel arka planın izleri görülmektedir. Birçok şiirinde söz konusu görünüşler tespit edilmiştir.

Metin çalışmalarında dilin işlevsel tarafıyla konuya yaklaşıldığında şairin / yazarın kullandığı sesler, ekler, kelimeler vb. üslupbiliminin inceleme alanlarıyla ortaya çıkarılmaktadır. Şairin/yazarın poetikasını tespit etmede, söz varlığı, üslup, kültürel özellikler ile etnik unsurlar etkili olmaktadır.

Her dilin sözlüğüne girmiş ya da sözlü dilin kullanım alanlarında bulunan kelimeler ile bir şairin/yazarın kullandığı özel, öznel kelimelerin ayrı kategorilerde değerlendirilmesi gerektiği ortaya konmuştur.

Kırgızca'da dilin bütün stilleri içerisinde görülen, özellikle sözlük oluşturmada en çok yer edinen kelimelere “neytraldık leksika”, “beytarap leksika” adı verilmektedir. Türkiye Türkçesinde ise bu terime “tarafsız kelimeler” karşılığı önerilmiştir.

Rıskul'un sözlü dil özelliğine sahip kelimeleri şiirlerde sıkça kullandığı ve bu durumun şiire canlılık, doğallık işlevi kattığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda şiirlerdeki bu özelliğin, edebi estetik yapının bileşenlerini oluşturduğu gözlenmiştir.

Şair, standart dile ait madde olarak tespit edilen kelimeleri, herhangi bir şiir kusuruna yakalanmadan kullanmıştır. Bu kullanımlar onun poetikasının da gün yüzüne çıkmış hâli olarak değerlendirilebilir.

Etnik ve kültürel unsurların edebi eserlerdeki izleri, aynı zamanda bu izlerin şairin şiir dünyasını oluşturmadaki işlevleri, tablolarla somut hâle getirilmiştir.

Edebi metin incelemelerinin önem kazandığı günümüzde, içerik çözümlmeye, veri hazırlamaya, yeni yaklaşımlara ve terminolojiye ihtiyaç olduğu ortadadır.

Kaynaklar

- Abduldayev, E. (1998). *Azırkı Kırgız tili*. Bişkek: Kırgıztan Basma Üyü.
- Akay, H. (1998). *Cenap Şahabeddin'in şiirleri üzerinde stilistik bir araştırma*. İstanbul: Kitapevi Yayınları.
- Arıcan, O. (2013). *Akbar Rıskulov'un şiirlerinin üslup açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Kırgızistan: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi.
- Aşırbayev, T. (2000). *Kırgız tilinin stilistikası: Fonetikalık, söz casoo cana leksikalik stilistika*. Bişkek.
- Azırkı Kırgız Adabiy Tili* (2009). Fonetika, Leksikologiya, Leksikografiya, Frazeologiya, Morfologiya, Sintaksis, Stilistika, Tekstaanuu, Lingvopoetika. Ç. Aytmatov Adındaki Til Cana Adabiyat İnstitutu. Bişkek.
- Mamıtov C. ve Kulumbayeva, Z. (1971). *Azırkı Kırgız tili (leksikologiya)*. Frunze: Mektep Basması.
- Düşşeyev, C. (2007). *Süylöö madaniyati cana stilistika*. (II. Kitep). Bişkek: Cusup Balasagin Atındaki KUUnun Basmakanası.
- Kırgız Respublikasının Cazuuçuları* (2008). I. Tom (Komisyon). Bişkek: Demi Basma Borboru.
- Rıskul, A. (2003). Kuduret. Bişkek: Biyiktik.
- Saparbayev, A. (1997). *Kırgız tilinin leksikologiyasi cana frazeologiyasi*. Bişkek: Soros Fondu.
- Yudahin, K. K. (1969). *Kırgız tilinin tüşündürmө sözdüğü*. Frunze: Mektep Basması.

Extended Abstract

Various studies have been conducted in the field of language and linguistics especially in text studies. As we look at recent studies, text-based studies tend to shift towards an interdisciplinary area.

Along with the progress in Turkish studies in the XIX and XX centuries Turkistan-Turkish studies regained its importance once more. More attention started to be drawn to language and literature.

Events that took place in the 1990's had its influence on the whole Turkistan region, its politics, literature, art, economy and on other fields.

Kyrgyz Turks are one of the most important Turkish tribes who has developed folklore and reflected this on the field of their literary products.

Kyrgyz name has always been used in historical sources and in oral cultural works. The Kyrgyz are separated from the other Turkish tribes by the skill of speaking in the Turkish tongue. From this point of view, the power of Kyrgyz poetry is also on the front plan. Kyrgyz poets have fed more to come from an oral culture and at the same time benefited to make strong poetry.

Due to the breadth of its boundaries and its scope, language has been subjected to a number of classifications and definitions. When the subject is approached by the functional aspect of the language, the sounds, additions, words, etc. used by the poet/topics are also being studied in the fields of stylistics.

Undoubtedly the words make the literary work a meaningful whole in every way and load it with various functions. A poem comes to life with words and this life becomes more alive with meaning. At the same time, the words are the tales of a language. Each language has its own richness. Words are both the intent and the tool of the author/poet. Stylistics in a sense, reveals a connection between the words that make up the world of the poet / writer.

The subject, introduction, conclusion, Akbar Riskul, and its works, lexicological aspects, poems used in poetry are covered in the main titles. Words with general qualifications, neutral (neutral) words, words with oral language characteristics, words with standard language were examined in the subheadings. Political, social and of the diplomatic words, the words belonging to nature and natural sciences, technical science, words of technology, literature, animals, and the words of livestock, constitute the substance of the standard language of words subtitle. The data obtained from the poems are interpreted and embodied by means of tables and graphics.

There are two aspects of lexicology which are generally referred to in terms of the word world, vocabulary, word existence, word wealth, words squad, etc. in terms of stylistic aspects:

1. Every word has its own words or phrases in its usage areas. In other words, these can be specified as all elements of both written and verbal language. Whether such words are quoted from another dictionary, or if the language is an element of their vocabulary, it is ultimately a lexical element. This is something about the general and is of secondary importance in terms of stylistic. These may also be called "secondary words / phrases".

2. The words used by a poet/author are related to the user's word world, is a more specific, subjective field. Such words are in particular individual styling stylistic of the base material, It can also be called "primary data / words".

Words that form a text or a poem sometimes have different characteristics. In poetry, each word can be an appearance that is used in many styles without considering the meaning of the meaning, or it can be a feature of a particular character of a group. The selection and classification of the words according to the features selected from the poem have become a necessity in many respects in stylistic researches and examinations.

Why The Lexico-Stylistic Aspects From Akbar Ryskul's Poetics?

Akbar Ryskul Evaluated as one of the important representatives of modern Kyrgyz poetry, Akbar Ryskul is distinguished from many other poets with his literary direction and his statehood. Ryskul's the Kyrgyz poets for numerous studies have put forward to work for the following three reasons.

1. The poet is the representative of the modern era.

2. In the field Turcology, especially on the poet has not been studied in Turkey and this is important in terms of originality.

3. The literary aesthetic aspect of poet is strong.

To introduce Akbar Ryskul life and his poetry in Turkey Turcology and the need to add a section about his workings have been heard. The poet still continues to produce products in various fields of literature and to transfer his experiences to new generations.

Goal

Akbar Ryskul's poetry is to determine the appearance of his stylistic, poetics, in terms of lexicological, stylistic (lexico-stylistic).

Method

Lexicological textual study, discussed in the stylistic method, the data obtained were interpreted within the area.

Result

In the poems of Akbar Ryskul, one of the important representatives of modern Kyrgyz poetry, traces of verbal tradition and cultural background were seen.

The presence of speech, style, cultural features, and ethnic elements are influential in determining the poetry of the poet/author.

Each language has entered the lexicon or a poet with words contained in the spoken language usage / private use by the author, it demonstrated that the subjective words should be evaluated in a separate category.

In Kyrgyz language the words that are seen in all the styles, especially those that take the place in making the dictionary it is called "neytraldik leksika", "beytarap leksika". And in Turkey Turkish, the term has been proposed "neutral words".

Ryskul's verbal language is used frequently in poems with words, and this is the poetry vitality, naturalness function has been determined.

The poet used the words identified as the standard language, without any poetry flaws. These uses can be regarded as the appearance of his poetics.

It's clear that there is a need for content analysis, data preparation, new approaches, and terminology in today's literary texts.